

MIARKA (94) sb f

Oba a jasne (w tym w pierwszym 1 r. błędne znakowanie).

sg N miarka (13). ◊ G miarki (16). ◊ A miarkę (17). ◊ I miarką (27). ◊ L miarce (6). ◊ pl N miarki (3). ◊ G miarek (4). ◊ A miarki (7). ◊ L miarkach (1).

Sł stp notuje, Cn s.v. miara; rozdawający, Linde XVI – XIX w.

Dem. od „miara”:

1. *Jednostka miary pojemności; mensura Vulg, JanStat (24) : [áby [...] dziełiąthą część korcá bráá wlię miárká [ephi] Leop Ez 45/11 (Linde).]*

W połączeniu z liczebnikiem (1): Było też tu kamiennych ftądwił ffełtz postawionych [...] / bierzące iednakáždá miarki dwie abo trzy. *OpecŻyw 41.*

W połączeniu z nazwą (1): Abowiem thá miárká Chenix [...] bylá to miárká ná iednę ošobę czymby fie ná ieden dzień wychowác moglá. *RejAp 58v.*

a. *Ilość produktu równa jednostce określonej pojemności (22) : toć iest chleb wam dány od Bogá / zbieraycie po miarce ná káždą głowę BielKron 31.*

miarka czego (12): Leop Lev 14/10, 12; BibRadz Gen 18/6; Nábierali tedy miárkę Máńny / którą Aaron śchował w śkrzynię złothą BielKron 31v, 31v; BudBib Gen 18/6; CzechEp 201; WujNT Apoc 6/6 [2 r.]; á tám mu máią bydz dawáné potrzeby przez ftárfzé Stolniki: to iest / iedná miárká owfá / ośm kurczát / kopá chlebá SarnStat 378, 375 [2 r.].

W połączeniu z liczebnikiem [liczebnik + miarka (11), miarka + liczebnik (1)] (12): BibRadz Gen 18/6; Pieniądz też frebrny Rzymfki wiemy też co ná on czás ważył / [...] iż miárká iedná po iednemu frebrnemu pieniądzu bić miáá. RejAp 58v; BudBib Gen 18/6; Iż ich trzy było ktorzy przyfzli / przetoż trzy miárki záczyńić kazał / áby tym rychley chleb był zgotowan. CzechEp 201, 201 [3 r.], 202 [2 r.]; WujNT Apoc 6/6; SarnStat 375, 378.

W połączeniu z nazwą (1): Nábierz śobie wonnych rzeczy: [...] Káfeyey theż pięć fet łothow ná wagę kościelną / á Oleiu z drzew oliwnych miárkę Hyn Leop Ex 30/24.

a. *Oplata w naturze dawana panu przez młynarza (2) : Nie ma wołow nie ma koni / Ieden kłopot drugi goni / Trzebá záprząd do grábárki / Sucho na młyn rzadkie miárki BielKom A4.*

W przen (1) : Aczkołwiek tá fwięta prawdá kole w oczy ty ktorzyby rádzi thę wodę ná fwoy młyn wywiedli dla miárek fwoich RejAp 119v.

2. *Naczynie służące jako jednostka miary pojemności; modiolus Mącz (41) : Modiolus [...], Miárká. Mącz 228d.*

Zwrot: »ważyć [jaką] miarką« (2): Bábá z wánną wyiedzie chce też być lekárką / Syropy ántydotá waży wiefzłą miárką. BielSat B3v [idem] BielRozm 12.

Wyrażenie: »mała [= fałszywa] miarka« (1): Krotkich mi fie chce łokietkow Máłych miárek itez funtkow. MWilKHist E4v.

Wyrażenie przyimkowe: »bez miarki« = nie mierzác (2): Weźm Sáletry fześć części / ále iednę Siárki / Węgla tákież iednę część / przyczýń kęs bes miárki. BielSat N3 [idem] BielSjem 39.

W przen (9) :

Zwroty: »dobrać, dopełni(a)ć miarki (złości swej)« [w tym: *dobrać i dopełnić (1)*] [szyk zmienny] (2 : 2): ieden nád drugiego w złości fię przekłádaiąc ták pánować máia/ ázby ták włyficy miárki złości fwych dobráli. *CzechEp* 356, 105, 364.

»dopełnić, dosypać miarki [czyjej]« = *dorównać komuś w grzechu; implere mensuram Vulg (1 : 1)*: Ci iż w niektorey części z łobą łą niezgodni/ nie dżiwuy fię: boć dopełniáią miárki oycow fwych Pogánłkich: gdyż też y oni tákże wiele BOgow chwalili *CzechEp* 251; *WujNT Matth* 23/32.

»[jaką] miarką mierzyć« = *jakoś postępować (3)*: *RejJóz* L7v; *RejWiz* 162; Rownie ták krol iáko kmiotek/ Nie doftawa ták więc plotek. Lecż kto mu nawięcey wierzy/ Ten nalepfzą miarką mierzy. *RejZwiercPodw* 183v.

»przełać albo przełożyć miarkę« = *nadużyć jedzenia i picia (1)*: Ale iż rozmáithe przyczyny przypadaią/ ktore człowiekowi z bączności miarę biorą/ iż pod czás przeleie/ álbo przełoży miarkę *SienLek* 45.

Przen: *O sprawiedliwości (26)* : *RejPos* 185v; *Wízakołz* w tákim náviedzaniu ábo karaniu fwym/ zochowuie [!] fprawiedliwość Boska miárki y ftopnie fwoie bárzo łufzne. *PowodPr* 6.

Przysłowie: *RejJóz* H2v; (*marg*) Miárká zá miarkę. (–) A iáką miarką mierzyfz/ tákżeć záfię będye/ Zeć łowito ná włytkim też odmierzą wżędzye. *RejWiz* 188, Cc7v [2 r.]; *BielKron* 185; *GórnDworz* M7v; Iż iáką miarką fie tu będyecie obchodżić z bliźnimi fwemi/ tháką wam też záfię miarką pewnie y thu ná fwiecie y po fmierci wálzey odmierzono będye. *RejPos* 171v, 164v, [292]v; *RejZwierc* 184v, 191, 224v, 245v, 271; *CzechRozm* 73; *Godzi* fie káždému dobrému ná wżięté łálki y dobrodżieyftwá pámiętác/ [...] godzi fie áby fie táz miarką odmierzyło iáką fie co bráło. *JanNKar* B2; *VotSzl* D3. [*Ogólem* 20 r.].

Zwroty: »miarkę namierzyć« (2): LEcż wy ftárfzy pomnicie/ co wam poruczono/ Y iáko hoyną miarkę/ zá to námierzono. *RejZwierz* 104; *RejZwierc* 191.

»miarką (od)mierzyć (*a.* namierzyć)« [szyk zmienny] (14): *RejJóz* H2v; *RejWiz* 188; co on nád drugim vczyńił/ tą miarką mu odmierzono. *BielKron* 185; Iáko też ono nád niewinnemi czyniło/ á iżby mu też thákież wedwákroć námieszano tákich iádow/ zwodow/ fáłfzow/ y wżego łotroftwá/ iáko ono też inym ludziom miefzáło/ wedle onego dekretu Pánłkiego/ áby było káždemu iefzcze wietfzą y obfitfzą miarką wżytko odmierzono *RejAp* 150; *RejPos* 164v, 171v [2 r.], [292]v; *RejZwierc* 184v, 224v, 245v; *CzechRozm* 73; *JanNKar* B2; *VotSzl* D3.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle miarki [czyjej]« (1): áby [Bóg] ná on czás fprawiedliwym ładem fwoim/ ták iáko obiecác raczył/ záplácic á zárownác raczył káždému wedle miárki iego/ á wedle fprawiedliwości fwoiey. *RejPos* 178.

3. Norma ilościowa, dawka; mensura PolAnt, Modrz, Vulg (27) :

a. *W zakresie zjawisk fizycznych (8)* : Adpoto, seu Appoto, Opiyam fie/ wiele piyę/ przepiyam miarkę. *Mącz* 316b; *Oczko* 19v.

miarka czego (2): *Oczko* 15; gdyżci dla tego Pan Bog brzuch y gárdło fkrocił/ y fkromną miarkę pičia y iedzenia poftawił/ áby cię náuczył wiecey fię o dużę/ niżli o brzuch y ciáło ftárác. *WerGość* 241.

miarka na kogo (1): była to miarká ná iednę olobę czymby fie ná ieden dzień wychowác moglá. *RejAp* 58v.

I sg w funkcji okolicznika miary: »miarką« = *w dawkowej, wydzielanej ilości (1)*: á będą ieść chleb fwoy pod wagą y w wóifku/ będą pić wodę miarką [*in mensura*] z zdumieniem. *BibRadz Ez* 4/16.

Zwrot: »ustawić [*czemu na co*] miarkę« = *ustalić odpowiednią ilość (2)*: Stłucz Sáletrę y węgle/ kęs żywice/ Siárkę/ Vítáwiwłzy tym rzeczom/ ná to flufzną miarkę. *BielSat N2v* [*idem*] *BielSjem* 38.

b. W zakresie faktów niematerialnych (19) : Proszę niech mam fowitą część duchá twego v siebie (*marg*) wla. niech będzie proszę miarká dwu w duchu twoim v mnie. To ieft/ niech mam tyle dwoie duchá twego/ niż drudzy twoi vcźniowie. (–) *BudBib* 4.Reg 2/9; *GosłCast* 5.

miarka czego (3): *CzechRozm* 224v, 228; Pięknie záprawdę y Páweł [...] rofkázuie/ żeby káždy to fobie rozmyślá/ iáko mu wiele Bog dał/ áby v siebie vważáł miarkę dárú fwego/ żeby go dobrze wżywał y ozdobił go *ModrzBaz* 45v.

Zwrot: »miarką rozmierzać« (1): Abowiem nie miarką Pan rozmierza Duchá fwego świętego. *RejPos* 242v.

Wyrażenia przyimkowe: »wedle miarki« = *w ograniczonej ilości (1)*: Moyżesz wedle miarki wziął duchá Bożego: A Chrístus Pan bes miáry. *CzechRozm* 106v.

»wedle (*a. podług*) miarki« = *proporcjonalnie; według możliwości, potrzeb (7)*: Ktorego [*krzyża*] koniecznie nie wiécy ná cię [...] kłásć będzie: iedno wedle miarki duchá y mocy *CzechRozm* 228v, 146, 224v; *ModrzBazBud* ¶5v; otoż iednák godziłoby fię było pierwey od vcźciwych/ á w prawdzie fię wedle miarki fwey kochájących/ miełczán Lubelłkich/ [...] o żywoćie náłzym dowiedzieć *CzechEp* 12; *WujNT Eph* 4/16; *SkarKaz* 85b.

»pod miarką« = *w ograniczonej ilości (2)*: Oćiec miłwie Syná ktoremu nie pod miarką dawa Duchá. *GrzegRóżn Mv*; *CzechRozm* 27v.

»w swej miarce« = *według swych możliwości, tak, jak potrafi (3)*: áby fie BOGu w fwey miarce służyć nie wymawiał. *CzechRozm* 228v *marg* [*idem*] **v; Zali takim vřágánim y fwoią inftygácyą Chrístufowi y Apoftołom nie vřága/ y w fwey miarce przeciw niemu nie inftyguie? *CzechEp* 58.

»w miarce [*czyjej a. jakiej*]« = *stosownie do czyjejs sytuacji (2)*: Ták do Dawidá w fwey miarce [*rzekł Bóg*]/ iáko też y do Iezufá w fwoiey. Tyś ieft fyn moy/ iam ciębie dżis vrodził. *CzechEp* 287; *NiemObr* 44.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (2)* : *Mymer*¹ 16v; Modulus deminutivum est a nomine modus, Mensura – Miarka, rozmiar. *Calep* 667b.